

Irina Petraș, redactorul șef al editurii „Casa Cărții de Știință”, scrie despre cartea Mariei-Magdalena Diaconu că *„identifică reperele istorice ale chestiunii și traversează rapid bibliografia condiției feminine; evocă inegalitatea și lipsa de drepturi, dar și prejudecata durabilă a farmecului fragilității ca semnalment pur feminin, alături de cea, la fel de îngustă, a divizării teritoriului scriptural în masculin (adică cerebral)/feminin (adică visceral).”*

Adică (la cele două „adică” de mai sus adaug și eu unul) un rezumat scurt și la obiect. Într-adevăr, în această carte putem lua act de evoluția statutului femeii în societate, de erotismul ei (fie ca personaj literar, fie ca om), de aspirațiile sau de fața nevăzută pe care o poate avea.

Ignor titlul destul de restrictiv al lucrării, care nu prea se potrivește cu conținutul, din moment ce autoarea trece în revistă femininul și din legende antice sau medievale, ba chiar din viața reală a acelor apuse epoci istorice. Ar fi fost poate mai bine dacă din numele cărții ar fi lipsit ultimul cuvânt („contemporan”). Accepțând, totuși, realitatea, cartea aceasta merită câteva observații.

Când se ocupă de subcapitolul „Valorizări ale trupului în istorie”, autoarea trece în revistă demonii feminini ai începuturilor civilizației (zeița Lamastu în Mesopotamia), Lilith (în textele iudaice), Lamia (la grecii antici), vine cu informații interesante și poate prea puțin cunoscute. Dar, când în prim-plan este „Epopeea lui Ghilgameș”, trimiterea la erotismul acestei excepționale lucrări a Antichității e prea puțin observabilă. Putem să citim doar că

„Enkidu, uriașul din legendă, este sedus de o curtezană trimisă de Ghilgameș[...].”

Mă așteptam la ceva mai detaliat aici. Textul care s-a păstrat are și acest sublim fragment, absolut necesar de citat pentru a înțelege că „discursul corporalității” are o vechime egală cu cea a umanității:

„Iată-l, fiică a plăcerii, dezvăluie-ți sânii, despoaie-te, farmecele să-ți stăpânească. Nu te sfii, soarbe-i răsuflarea; îndată ce te va vedea, se va apropia de tine; leapădă-ți veșmintele, ca

trupu-i să te-acopere, și arată-i fiarei cu chip de om ce-nseamnă femeia. Turma lui de dobitoace, cu care a crescut în pustiu, de el se va înstrăina. Căci pe tine te va învălui în mângâieri dorința lui.”

Enkidu, personaj fabulos și invincibil, poate fi redus la un animal-om dacă în preajma lui se găsește „eternul feminin”, făcând „dezvăluiri”...

În Renaștere,

„pe parcursul Evului mediu, până în secolul al XV-lea, trupul are un statut privilegiat în cadrul sărbătorii populare[...]. În sărbătorile Carnavalului, trupurile se amestecă, percepțiile, normele religioase și sociale sunt luate în răș.”

Mai pe șleau, desfrăul n-a știut niciodată ce înseamnă epocile istorice...Dar citesc mai departe ceva care-i cam greu de înțeles...

„Trupul nu se distinge încă de om, cum se va înfămpla mai târziu, în modernitate; corpul grotesc al sărbătorilor carnavalerești se opune corpului modern.”

Cum trebuie să înțelegem că „trupul nu se distinge încă de om”? Acum se distinge? Dacă iau la „bani mărunți” mai departe citatul, așa reiese! Că mai târziu trupul se distinge de om. Dar omul și trupul nu-s unul și același lucru? Sigur că putem vorbi de trup, dar de cel lipsit de viață, neinteresant deci pentru „Discursul corporalității” de care se ocupă Maria-Magdalena Diaconu. Câtă vreme trupul e viu, e om. Concluzia: om și trup nu se pot separa! Sau, când apare separarea, trecem în altă etapă...

Mai scrie autoarea următoarele:

„Dacă în perioada Carnavalului protuberanțele, proeminențele, extremitățile și orificiile erau expuse, tocmai aceste organe devin organele rușinii în cultura burgheză.”

Doar că dicționarul de sinonime spune că protuberanță și proeminență sunt sinonime!!! În ceea ce privește – aleg dintre toate – cuvântul „orificiile” din lista propusă de autoare puțin mai

Înainte, țin să precizez că tabloul „Originea lumii” al lui Gustave Courbet, care-i de un „naturalism violent” (Wikipedia), a stârnit un mare scandal, fiindu-i refuzată expunerea la Salonul de pictură din cadrul Expoziției Universale din 1855. Cultura burgheză a apărut înainte de acest an, a continuat și continuă și în zilele noastre. Rușinea nu face parte din cultura burgheză.

În subcapitolul „Modernitate”, autoarea descoperă (?) altă situație decât în Evul Mediu.

„Dacă în Evul Mediu individul se percepea [...] ca membru al unei colectivități, în modernitate el va învăța că trupul său face diferența dintre sine și ceilalți.”

Să înțelegem că în Evul Mediu un cavaler, neînțelegând că între el și ceilalți era o diferență (ceva de genul: el e el, alții sunt alții) încasa o săgeată în umăr și pe toți din colectivitatea lui îi dureau în acel loc? Sau era convins că durerea lui e durerea tuturor? Tot în această parte a lucrării am găsit că

„Lupta împotriva corpului are la bază, de fapt, teama de moarte, deoarece corpul e locul morții în om.”

Remarc o particularizare evidentă despre lume și viață, etern și neviu din partea autoarei...Ce altceva s-ar putea spune?...Poate doar că nu pot fi de acord cu ce scrie, nici cu afirmația că

„O dată cu filosofia mecanicistă care se naște în secolul al XVII-lea, Europa Occidentală își pierde baza religioasă pe care se fundamentau valorile sale și viziunea asupra lumii”

Nu prea sunt convins că baza religioasă a existenței omenești a avut sincope...Trecând la perioada modernă, autoarea ne anunță:

„Concepția modernă asupra corporalității ține

[aici trebuia o virgulă!]

așadar

[iar lipsește virgula]

de..., regresul progresiv al tradițiilor populare și locale...”

„Regresul progresiv”...

O nesemnificativă precizare: progresiv=ascendent; progresiv și regresiv sunt antonime!!! Sau trebuie privită neinspirata expresie ca oximoron?

De asemenea, autoarea spune că

*„Modernitatea propune un subiect disociat de restul comunității, aduce în prim-plan individul și în același timp,
[nu cred că trebuia virgulă!]
instituie ruptura între subiect și sine însuși: omul are un corp mai mult decât este unul.”*

Sic! Întortocheat e drumul exprimării câteodată...Din aceeași interesantă lucrare mai aflăm că

„Spațiul public se conformează schimbărilor de mentalitate referitoare la importanța trupului și apar și locuri în care e acceptată dezordinea gesturilor, nênfânarea lor, cum sunt clubul și discoteca.”

O fi...doar că atât clubul, cât și discoteca nu sunt spații publice! Ele intră la categoria spații private...

În subcapitolul „Evoluția rolului social al femeii”, când se amintește de relațiile dintre bărbați și femei în Antichitate, o referire la Sparta mi-a atras atenția și cred că merită de citat un fragment:

„Legătura soției cu soțul nu era una exclusivă, și alți bărbați puteau procrea cu o femeie căsătorită.”

Emanciparea femeii continuă în secole pe toate planurile, inclusiv pe cel sexual. Din cartea Mariei-Magdalena Diaconu aflăm că după terminarea primului război mondial va apărea termenul

„La Garçonne-termen ce desemnează în limbajul uzual o femeie emancipată, care duce o viață independentă.”

O informație interesantă, pe care am consemnat-o cu plăcere. În încheierea subcapitolului, la secțiunea „Contemporaneitate”, am citit ceva ce mi-a dat – recunosc – bătaie de cap pentru înțelegerea textului:

„În contemporaneitate, trupul a ajuns să fie considerat obiectul prin care individul se exprimă și se salvează, a înlocuit în întregime sufletul.”

O frază destul de alambicată. Dacă o iau „pe secțiuni” de idei, înțeleg că în zilele noastre trupul a înlocuit în întregime sufletul. Adică oamenii sunt interesați doar de trup. Oare? Se uită doamna Diaconu la marile momente religioase – indiferent de religie - pe care le prezintă emisiunile de știri din întreaga lume? Mergând mai departe cu comentariul frazei de mai sus, precizez că sunt de acord că trupul e acum obiectul prin care individul se exprimă. Din multitudinea de posibilități, aleg doar una: baletul contemporan. Totuși, nu înțeleg cum se salvează individul folosindu-și trupul. Poate o fi vrut să zică „doar trupul”? Dacă autoarea se gândește la „salvare” văzută din punct de vedere religios, trebuia să precizeze că trupul și mintea duc la salvarea pomenită în întortocheatul fragment...Tot aici găsesc un sfârșit de frază:

*„...În jurul său
[adică al corpului]
se țese marele mit al Plăcerii.”*

Care, în mod firesc, lasă loc unei întrebări: cine se îndoiește că „mitul Plăcerii” a fost prezent întotdeauna în istoria umanității în cele câteva mii de ani de existență și că nu-i apanajul perioadei contemporane?

Sunt apoi câteva capitole dedicate unor scriitoare. Și aici ceva mi-a atras atenția.

„Devenirea corporală și rolul pe care trupul îl are în existența umană reprezintă una dintre cele mai importante teme ale Virginei Woolf.”

Exprimare mult prea pretențioasă. Poate că mai bine era un sinonim pentru „devenirea”, cum ar fi „transformarea” sau „evoluția”.

Un cuvânt care e repetat mult prea des în această carte: alteritate. Un exemplu dintre cele prea multe:

„Corpul e, în orice caz, alteritatea în ceea ce o privește pe Esther...”

Când se referă la: Sylvia Plath – „Clopotul de sticlă”, M.M.Diaconu ne trimite la fața nevăzută (și de multe ori e mai bine așa...) a scriitoarei (să fiu mai riguros și să scriu a naratoarei?)

„În relațiile mai mult sau mai puțin amoroase pe care le are, fanăra cultivă diferite forme de ritualuri bizare; îi plac dărele pe care Marco, lovit, i le trasează pe obraz cu propriul lui sânge[...].”

Fragmentul e mai lung, dar consider că-i suficient afat... Esther are un comportament ciudat, chiar anormal așa zice. Maria – Magdalena Diaconu încheie observațiile despre romanul „Clopotul de sticlă” într-un fel care lasă loc speranței, dar și unei întrebări care nu poate primi un răspuns tranșant:

„Esther crede că ar fi putut deveni o fată normală dacă doctorul Gordon ar fi știut să îi spună „de ce nu puteam să dorm și de ce nu puteam să citesc [...] și de ce tot ce făceau oamenii părea așa o fâmpenie, pentru că toți mureau în cele din urmă”. ”

Alt capitol unde nu pot fi de acord în bună măsură cu autoarea e „Corpul feminin – capital și fetiș”, din care citez:

„Contemporaneitatea nu se mai raportează la Dumnezeu ca fiind cel care ordonează viețile indivizilor și în care trebuie să-și pună încrederea; corpul este cel pe care se bazează, lui i se închină varii ritualuri și totodată el e și instanța care pedepsește, dacă e ignorat sau nu e tratat cum se cuvine.”

Mie mi se pare că nu-i chiar așa...Puțin mai înainte am făcut o „invitație” autoarei la urmărirea unor transmisiuni religioase făcute de canalele de știri.

Același capitol pe care l-am incriminat mai înainte are un subcapitol („Trupul care consumă-parfumele”) admirabil scris de doamna Diaconu. Încântătoare construcția frazelor și ideile din această parte a lucrării:

„Cultura parfumului ține de dorința de ștergere a cărnii; prin caracterul lui volatil, parfumul este un element care trimite mai degrabă la o lume a fantasmelor, întreține iluzia posibilității de a controla degradarea a trupului[...]. Mirosul este simțul cel mai efemer, despre care se știe cele mai puține lucruri, astfel încât este firesc ca parfumul să fie investit cu proprietatea de a apropia de un anumit soi de imaterialitate.”

Admir, așa cum am zis, din punct de vedere literar fragmentul de mai sus, dar asta nu înseamnă că sunt de acord cu tot ce scrie acolo! Mirosul nu-i simțul cel mai efemer. Nasul miroase ceva chiar atunci când frumoasele parfumuri lipsesc. Mirosuri, plăcute sau neplăcute, sunt la tot pasul... Mergând mai departe, de câți oameni a auzit autoarea că au rămas fără simțul mirosului? Se știe că alte simțuri pot fi mai lesne pierdute: văzul, auzul...

Maria – Magdalena Diaconu a făcut un efort uriaș pentru a selectarea câtorva scriitoare sau personaje feminine din romane cu autori femei. A fost greu, e evident. Oricum, subiectul nu poate fi terminat. Eternul feminin există, în realitate și în literatură. Până la urmă această lucrare – care nu poate avea un sfârșit – e o altă invitație la „Cherchez la femme”, așa cum zicea cel căruia-i aparține expresia, Alexandre Dumas – tatăl, în nuvela „Mohicanii din Paris”.